

Ngày hội hát quan họ trong con mắt bạn trẻ

Lê Thúy Hằng

Mỗi làng quê đều có những phong tục đẹp khi Tết đến xuân về. Có dịp về Bắc Ninh trong những ngày đầu xuân, chúng tôi được chứng kiến những câu hát quan họ của các liền anh liền chị hòa lẫn cùng những trò vui tràn trề sắc mầu của người dân Kinh Bắc. Càng tìm hiểu nhóm thanh niên chúng tôi càng thêm yêu mảnh đất này.

Lễ hội được tổ chức từ ngày mồng 4 Tết và kéo dài đến tháng 2 mới kết thúc. Những hội hát quan họ có thể tổ chức ở một làng hoặc tham gia với các làng khác mà họ chọn làm anh em kết nghĩa. Bắc Ninh có tới 49 làng quan họ, và hội nổi tiếng nhất là Hội Lim ngày 13 tháng Giêng âm lịch.

Cảm nhận đẹp đẽ đầu tiên trước lòng khách du xuân là người đi hát quan họ có một lối ăn mặc rất riêng không thể lẫn với người khác được. Trai mặc áo lụa the, quần ống sớ, khăn xếp. Gái thì mặc áo dài, mớ ba mớ bảy, áo tứ thân nhiều điều, nhiều tía, yếm đào, xẻ cánh nhận thắt lưng, hoa đào, hoa lý, đeo khuyên vàng xà tích. Trong khi các tốp quan họ kết nghĩa hát ở trong nhà thì ở ngoài đồi cũng vọng lên những câu hát của người xem. Khi hát ở ngoài đồi dù nắng hay mưa, nam quan họ đều phải che ô, còn nữ quan họ thì nón thúng quai thao. Ô và nón ngoài việc che nắng che mưa còn giúp tăng thêm vẻ lịch sự duyên dáng, vừa tránh những cặp mắt tò mò xung quanh vừa để liếc nhìn bạn hát được dễ dàng và kín đáo. Đoan trang và tình tứ, từng tiếng hát ngân vang khắp cả đồi Lim. Hát đôi ba câu trao đổi nếu hợp họ sẽ hát tiếp; nếu không hợp họ sẽ chào nhau và đi tìm tốp khác.

Nội dung hát gồm có hai phần chính là hát nghi lễ và hát giao duyên theo những làn điệu và khuôn thức nhất định. Trong tục kết bạn quan họ giữa bên nam và bên nữ thì tính bình đẳng và tính tập thể thể hiện rất đậm nét. Đó là một nét đặc sắc thật đáng lưu ý ở một hình thức sinh hoạt nghệ thuật có từ ngót nghìn năm, ngay dưới thời phong kiến. Nó thể hiện sức mạnh của tính nhân dân, tính dân tộc tiến bộ từ thời xa xưa của nhiều thế hệ trước. Nó là minh chứng cho một nét sinh hoạt văn hoá đẹp, biểu hiện một trình độ văn minh đáng tôn kính.

Không chỉ trong lĩnh vực hát, mà cả trong lĩnh vực đời sống hai bên quan họ nam nữ đều có những biểu hiện quý trọng chân tình ăn ở thủy chung, nhiều khi trở thành chỗ đi lại suốt đời và cả đến đời con cháu nữa. Nếu có đôi trai gái nào yêu nhau, hẹn hò nhau, đặc biệt là trong quan họ, thì họ rất kín đáo thận trọng và giữ gìn, tránh để xảy ra tiếng xấu khiến cha mẹ những người con gái không cho con mình đi hát nữa hoặc quan họ nam đến làng quan họ nữ có thể bị trai làng cũng như dân làng phản kháng gây khó khăn, phá phách.

Về sự yêu đương nam nữ thì sự giữ gìn trong mỗi người cũng như trong mỗi tốp quan họ với nhau là một yêu cầu quan trọng nhằm giữ cho tổ chức quan họ tồn tại được lâu dài theo mong muốn của mọi người. Bởi vậy xưa kia có những làng kết chạ đã có qui định của nam nữ trong quan họ lấy nhau và ngăn ngừa những sinh hoạt buông thả. Tình bạn quan họ từ lời ăn tiếng nói, cử chỉ đứng ngồi... có nhiều cái đẹp. Nó vừa duyên dáng mặn mà vừa ý tứ thể hiện ý tình tôn trọng phẩm giá con người. Bởi vậy hình ảnh các hội quan họ dưới làn mưa xuân bay nhẹ cạnh hàng cây bên đồi hoặc bên đường đang đậm chồi nảy lộc với nụ biếc chen hồng, những bờ cỏ xanh trên con đường cát đầm ấm mịn màng hoặc trên các con thuyền thả trên mặt sông êm mát với những cuộc đua trao tài, trao vui của những con người duyên dáng thanh lịch thật đẹp và đầy sức sống.

Quan họ với những nét nhạc lời ca và những lễ lối sinh hoạt đầy tính văn hoá thực sự là khúc ân tình là phong cách đặc sắc trong nền văn hoá - một nét đẹp truyền thống của dân tộc Việt Nam.